

משמעת טיפולית

נשיא המכון הלאומי הבריטי לבריאות ולמצוינות קלינית, פרופ' מייקל רולינס, ביקר בישראל ודן ביוזמה לשיתוף פעולה בניסוח קווים מנחים לטיפולים רפואיים

דן אבן

ארבע שנים חלפו מאז הכריזה קבוצה של רופאים בריטיים על חרם על רופאים מישראל. המאבק החריף לפני שנתיים, אז נשמעו בכריטיניה קריאות להדיח את ד"ר יורם בלשר, שהיה יו"ר ההסתדרות הרפואית בישראל, מתפקידו כנשיא ההסתדרות הרפואית העולמית. אבל בחודשים האחרונים נעשים מאמצים לקרב את הקהילות הרפואיות בשתי המדינות. באווירה מפויסת ביקר לאחרונה בישראל אחד מבכירי מערכת הרפואה בכריטיניה, נשיא המכון הלאומי לבריאות ולמצוינות קלינית (NICE), פרופ' סר מייקל רולינס.

רולינס נפגש לפני שבוע וחצי עם מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' רוני גמזו, ודן עמו בשיתוף פעולה בתהליך כתיבת ההנחיות הקליניות, שעליו אמון בכריטיניה ה-NICE. המכון ממומן על ידי הממשלה אבל פועל באופן עצמאי.

כשיטה המקובלת ברפואה הציבורית בכריטיניה, המכון מחבר הנחיות מקצועיות לאבחון מחלות ולטיפול בהן. ההנחיות מיועדות ליישום חידושים רפואיים בהתאם למחקרים חדשים ולמגבלות הקיימות. "בתי הספר לרפואה כותבים את ההנחיות והמכון אחראי לפיקוח עליהם", מסביר רולינס.

במאוס 2011 פירסם הארגון הנחיות חדשות לאבחון איידס, לפיהן, באזורים שבהם שיעור הנשאות של הנגיף מחולל המחלה, HIV, גבוהים מ-0.2%, רופאי המשפחה יחויבו להמליץ לכל מטופל שעובר בדיקה לספירת דם כללית, לכלול בה גם בדיקה לאיתור HIV.

בישראל התהליך מפותח פחות ועל כתיבת ההנחיות מופקדים בעיקר האיגודים הרפואיים המקצועיים. ההנחיות נכתבות בחסות ההסתדרות הרפואית או באמצעות מועצות לאומיות המייצגות הנהלת משרד הבריאות.

מדוע צורך בהנחיות מחייבות ברפואה? "ההתקדמות ברפואה מהירה מדי", אומר רולינס. "היום, כדי להיות רופא טוב צריך לקרוא 20 מחקרים רפואיים כל יום, כולל בשבתות ובחגים. ברור שאי אפשר

להיחשף לכל המידע החדש, לעבר אותו וליישמו. הנחיות הפכו לכלי עזר להתמודדות עם עורף המידע". ניסוח ההנחיות נעשה בהתייחסות למגבלות של תקציב הבריאות. "לאחרונה למשל, חוב" רו אצלנו הנחיות קליניות לטיפול בפגיעות ראש, שלפיהן אין להסתפק בצילומי רנטגן ויש לבצע גם סריקת סי-טי", אומר רולינס. "בתי החולים טענו שאין מספיק מכשירי סי-טי ליישום ההנחיה. רק כעבור שנתיים-שלוש הצלחנו להוסיף מכשירים ולהביא ליישום מלא של ההנחיות. עם זאת, ההנחיות התוו דרך, נתנו כיוון למערכת".

בישראל נעשה שימוש רב בה-

בתיק שנירון בבית המשפט המחוזי בירושלים, שפסק הרין בעניינו ניתן בשנת 2009, נקבע כי הסטי" נדרט המצופה מרופא עיניים כולל הרחבת אישונים בבריכת עיניים מלאה. סטנדרט זה תואם את ההנחיות הקליניות של איגור רופאי העיניים בארצות הברית. המכון הבריטי אחראי גם לכתיבת הנחיות ברפואה מונעת לציבור הרחב. במסדר הרפואי נמתחת לאחרונה ביקורת על הנייטיות הכרוכה בהנחיות שעלולות להגביל את עבודתו של הרופא. במאמר שפורסם בכתב העת "American Journal of Law and Medicine" כתב חר-

לוח. במצב הזה לא הצלחנו עדיין לטפל באופן משמעותי באמצעות הנחיות. כאן הניסיון הרפואי בא לידי ביטוי".

הפננות חולים

הצר הישראלי העלה בביקורו של רולינס יוזמה לשיתוף פעולה בהטמעת ההנחיות הקליניות, בהתאם למודל שפותח במרכז הארצי לסימולציות רפואיות (מס"ר) במרכז הרפואי שיבא בתל השומר. מכון NICE פועל גם כמקבילה של ועדת סל התרופות הישראלית. הוא מרכז את הפעילות של הוועדות המקצועיות, המחליטות על הכנסת טיפולים חדשים לשירותי הבריאות

במשך כל השנה. בכל וערה יש 25 חברים. כשהיא מחליטה לאשר טיפול חדש, שירות הבריאות הממלכתי הבריטי מחויב לספקו בתוך שלושה חודשים. לשיבות הפתוחות של הוועדות מוזמנים נציגי ציבור, לרבות חברות תרופות וארגוני חולים. עם זאת, הישיבות המכריעות שלהן סגורות. הוועדה הישראלית לסל התרופות פתוחה לסיקור עיתונאי מזה חמש שנים. "הציבור הבריטי מורגל בקבלת החלטות בסתר, אם כי ראוי לבחון את הפתיחות המאפיינת את התרבות האמריקאית", אומר רולינס.

הלחצים שמפעילים ארגוני חולים וחברות מסחריות כדי להכניס תרופות וטכנולוגיות לסל הבריאות דומים להפליא בכריטיניה ובישראל, כולל הפגנות של חולים מחוץ לאולמות הישיבות, בדומה לדפוס שהשתרש בשנים האחרונות בישראל. "יש לחצים ויש אצלנו חוקים ברורים שנועדו למנוע ניגוד עניינים בקרב חברי הוועדות, לרבות בתחומים כלכליים או רפואיים", אומר רולינס. "אם רופא עורך מדי קד מתקדם בקרדיולוגיה, לא נרצה שהוא יישב בצוות שבחן את הכניסתו של ציוד קרדיולוגי חדש לרפואה הציבורית. לפעמים גם ארגוני חולים המופיעים בפנינו נתמכים בעקיפין על ידי חברות מסחריות. מצאתי ארגון חולים שקיבל עזרה ללא תמורה מחברת יחסי ציבור, המייצגת גם חברה המייצרת תרופה שביקשו החולים לקדם. התנגדתי פומבית לקשרים מסוג זה".

כיצד מתקבלות ההחלטות לאישור טיפול חדש? העקרונות בכריטיניה דומים לאלו הקיימים בישראל, אם כי פחות מעורפלים. "ההחלטה תלויה לרוב בעלות של הטכנולוגיה ובתועלת שלה להארכת תוחלת החיים ולשיפור איכות החיים של מטופלים", אומר רולינס.

ביקורו של רולינס הוא חלק מפרויקט שמנהלת זה כ-30 שנה להתאחדות הרפואית היהודית הביטנית, שבמסגרתו מבקרים בישראל ראשי מערכת הבריאות הבריטית. הפרויקט דעך בעשור האחרון, כשבכריטיניה גברו הקריאות להחרמת ישראל, ושב לפעילות לפני חמש שנים באמצעות פרופ' דוד כץ מהיוניברסיטי קולג' בלונדון.

תצלום: מוטי מילרוד

רולינס (מימין) במרכז הארצי לסימולציות רפואיות בשיבא. "ההתקדמות ברפואה מהירה מדי"

הציבוריים בכריטיניה. ההחלטותיהן של הוועדות יש השלכות כלכליות משמעותיות. לפני כמה חודשים, לאחר שאישרנו תרופה מסוימת, מצונו ב-50%, מספר רולינס. "המ" שמעו הכלכלית היתה כה רבה, שאפילו קיימנו דיונים עם הבורסה על פרסום מוסדר של ההחלטה באינטרנט, כדי שהציבור יוכל להתעדכן בזמן אמת".

בעוד ועדת הסל בישראל מתכנסת אחת לשנה ונדרשת לתמוך במגבלה תקציבית, בכריטיניה מפעיל NICE ארבע ועדות המתכנסות

קד מאוניברסיטת טקסס על הקושי הנובע מיישום הנחיות קליניות גורפות, שאינן מתייחסות למקרים רפואיים יוצאים מן הכלל ושמקורן בניסיון לחסוך כסף למערכת. גם רולינס טוען כי ערכי הנחיות "מכסות לא יותר מ-80% מהאינטראקציה בין הרופא למטופל. הן לא יכולות להקיף את כל הקשר ביניהם". לדבריו, "ברפואה יש מצבים רבים שקשה לטפל בהם באמצעות הנחיות. למשל, בשנים האחרונות, ככל שהאוכלוסייה מתבגרת, פוגשים יותר אנשים הסובלים משילוב של כמה מחד-

נחיות הרפואיות בתביעות רשונות נגד רופאים. בכריטיניה שימוש מסוג זה אינו נפוץ. לדברי רולינס, "לא נתקלתי בתביעות נגד רופאים שלא נצמדו להנחיות, אם כי עורכי הדין בכריטיניה אומרים שאם רופא מראה כי פעל בהתאם להנחיות, הדבר יכול לשמש לו הגנה בכתי המשפט".

סטנדרט לרופאים

גם בתי המשפט בישראל מאמצים על פי רוב, את ההנחיות הקליניות של האיגודים הרפואיים המקצועיים כקו הגנה. כך למשל,

רולינס: "היום כדי להיות רופא טוב צריך לקרוא 20 מחקרים רפואיים כל יום. הנחיות קליניות הפכו לכלי עזר להתמודדות עם עורף המידע"